

సర్పగంధ

సర్పగంధ అడవీ ప్రాంతాల్లో కొండలపై సహజసిద్ధంగా పెరుగుతుంది. దీనిని పాతాళగరుడి అని కూడా అంటారు. దీనిని అధిక రక్తపోటు నివారణకు ఉపయోగిస్తారు. హృద్రోగాల నివారణకు పనిచేస్తుంది.

నేలలు : బంకమన్నుతో కూడిన రేగడి లేక ఒండ్రునేలలు లేదా బంకమన్ను కలిసిన నేలల్లో ఈ మొక్క బాగా పెరుగుతుంది. మురుగు నీరు పోయే సౌకర్యం కల్పించాలి. ఆమ్ల గుణంగల భూముల్లో బాగా పెరుగుతుంది.

వాతావరణం : సర్పగంధ మొక్కలకు పాక్షికంగా నీడకావాలి. ఆరుబయట ప్రదేశాల్లో కూడా పెంచవచ్చు కానీ పాక్షిక నీడలో బాగా పెరుగుతాయి. ఉష్ణవాతావరణం, వర్షపాతం హెచ్చుగాగల ప్రదేశాలు బాగా అనుకూలం.

నారుమడి : విత్తనాలతో ముందుగా నారుమడి పోసుకోవాలి. విత్తనాలలో మొలకెత్తే గుణం చాలా త్వరగా తగ్గిపోతుంది. కాబట్టి తాజా పండ్లనుండి తీసిన విత్తనాలను నారుమడి పోయడానికి ఉపయోగించాలి. విత్తేముందు 5 శాతం ఉప్పునీటిలో విత్తనాలను వేసి పైకి తేలిన విత్తనాలను తీసేసి, నీటి అడుగుకు చేరిన విత్తనాలను తీసి విత్తుకోవాలి. విత్తేముందు విత్తనాలను 24 గంటలసేపు నీటిలో నానబెట్టాలి. విత్తనాలను జిబ్బరెల్లిక్ ఆమ్లం 150 పిపియం ద్రావణంలో 5-10 నిమిషాల పాటు ఉంచి విత్తుకున్నట్లయితే మొలకశాతం పెరుగుతుంది. బూజు తెగుళ్ళు ఆశించకుండా సెరిసాన్ లేక కాప్టాన్ శీలీంధ్ర నాశకమందులను కలిపి విత్తుకోవాలి. నారుమడులకు ఎండపడకుండా నీడ ఏర్పాటు చేయాలి. మే-జూన్ నెలలు నారుమడి పోసుకోవటానికి అనుకూలంగా ఉంటాయి. పశువుల ఎరువు పేసి నారుమడులను తయారు చేసుకోవాలి. విత్తిన 5 వారాలకు విత్తనాలు మొలకెత్తటం ప్రారంభమై, ఒకటి, రెండు వారాల్లో పూర్తి మొలక వస్తుంది. నాలుగు నుండి ఆరు ఆకులు వచ్చాక మొక్కలను పొలంలో నాటుకోవచ్చు. అంటే విత్తిన 50-60 రోజుల్లో మొక్కలు నాటుకు సిద్ధంగా ఉంటాయి.

ప్రవర్ధనం : విత్తనాలు, కత్తిరించిన ముదురు కొమ్మలు, కత్తిరించిన వేళ్ళు, వేళ్ల మొదళ్ళ ద్వారా ప్రవర్ధనం చేయవచ్చు. విత్తనాలు ఉపయోగిస్తే తక్కువ ఖర్చు అవుతుంది. ఎకరానిక 2.5-3.0 కిలోల విత్తనం కావాలి లేదా ముఖ్యవేరుని 5 సెం.మీ. నిడివిన కత్తిరించుకొని నారుమడుల్లో నాటుకోవాలి. దాదాపు 3 వారాల్లో ఇవి చిగురించి నాటుకోవటానికి సిద్ధంగా ఉంటాయి. ఎకరా పొలంలో నాటటానికి 40 కిలోల వేరు కత్తిరింపులు కావాలి. మూడు కణుపులున్న ముదురు కొమ్మలను ముక్కలుగా చేసుకొని నారుమడిలో నాటితే, అవి త్వరగా (3-4 వారాలలో) వేళ్ళు తొడుగుతాయి. సాధారణంగా 40-65 శాతం కొమ్మలే చిగురిస్తాయి; 5 సెం.మీ. నిడివిగల వేరు మొదళ్లను కొద్దిగా కొమ్మ భాగంతో సహా పొలంలో నేరుగా నాటుకొని, నీటి తడినిస్తే త్వరగా చిగురిస్తాయి.

నాటటం : పొలంలో సర్పగంధ మొక్కలను వరుసల మధ్య 45 సెం.మీ., మొక్కల మధ్య 30 సెం.మీ. ఎడతో నాటుకోవాలి. ఈ మొక్క 75 సెం.మీ. ఎత్తుదాకా పెరుగుతుంది. ఎక్కువగా సెప్టెంబరు-అక్టోబరు నెలలో పుష్పాలు వస్తాయి. మరొక నెలకి అనగా అక్టోబరు-నవంబరు నెలల్లో పళ్ళువస్తాయి. బాగా నలుపు రంగుకి తిరిగి వడలిపోతున్న పళ్ళను కోసి విత్తనాలకోసం సిద్ధం చేసుకోవాలి.

ఎరువులు : పశువుల ఎరువు ఎకరానికి 5 టన్నుల చొప్పున దుక్కిలో వేయాలి. 20 కిలోల నత్రజని, 30 కిలోల భాస్వరం, 30 కిలోల పొటాష్నిచ్చే ఎరువులను ఆఖరి దుక్కిలో వేయాలి. ప్రతి సంవత్సరం ఎకరానికి 20 కిలోల నత్రజని ఎరువును వేయాలి.

నీటి యాజమాన్యం : శీతాకాలంలో నెలకు ఒకసారి, వేసవిలో నెలకు రెండుసార్లు నీటి తడులు యివ్వాలి.

సస్యరక్షణ : సాధారణంగా సర్పగంధ మొక్కలకు వేరుపురుగు ఆశించే అవకాశం ఉంది. దీని నివారణకు లిండేన్ పొడిని నారు నాటుకునే ముందు పొలంలో కలపాలి. ఆకుమచ్చ తెగులు, మొక్క ఎండు తెగులు కూడా రావచ్చు. వీటి నివారణకు డైథేన్ యం. 45 (2 గ్రాములు/లీటరు నీటికి) పిచికారీ చేసి తెగులు సోకిన భాగాలను తొలగించి, కాల్చివేయాలి.

కోత : సర్పగంధ పంట నాటిన 18 నెలలకు కోతకు సిద్ధమవుతుంది. సాధారణంగా చలికాలంలో వేళ్ళ దిగుబడి, వేళ్ళలో రసాయనాల (ఆల్కలాయిడ్లు) సాంద్రత గరిష్ట స్థాయిలో ఉంటాయి. కాబట్టి అప్పుడు వేళ్ళని తప్పి తీయవలసి ఉంటుంది. సర్పగంధ వేరు 50 సెం.మీ. నుండి ఒక మీటరు పొడవు పెరుగుతుంది. అప్పుడు మొక్కలను సమూలంగా తల్లివేళ్ళు, పిల్లవేళ్ళతో సహా తవ్వి తీయాలి. మొక్కలనుండి వేళ్ళను వేరుచేయాలి. వేళ్ళలో తేమ శాతం 12 నుంచి 20 దాకా వచ్చే వరకు ఆరబెట్టాలి. వేళ్ళలో తేమ శాతం ఎంత తగ్గితే (8% వరకు) నాణ్యత అంత బాగుంటుంది. బాగా ఎండిన వేళ్ళను 10-15 సెం.మీ. నిడివిగల ముక్కలుగా కోసి గాలి చొరని డబ్బాలలో నిలవ చేయాలి. తాజాగా కోసిన వేళ్ళు ఆమ్లపు వాసనతో చేదుగా ఉంటాయి. ప్రస్తుతం ముఖ్య వేళ్ళకే ఎక్కువ గిరాకీ ఉన్నది. సర్పగంధ వేళ్ళలో 1.4 నుండి 3 శాతం ఆల్కలాయిడ్లు ఉంటాయి. సర్పగంధ వేళ్ళలో రిసర్పిన్లు, అజ్బులీన్లు, సర్పంబీన్లు అనే ఆల్కలాయిడ్లు ఉంటాయి.

దిగుబడి : నాటిన 18 నెలల తరువాత ఎకరానికి 700-800 కిలోల ఎండు వేళ్ళు, 3 సంవత్సరాల తర్వాత 1200 కిలోల సర్పగంధ వేళ్ళు (ఎండు వేళ్ళు) దిగుబడి వస్తుంది. ఇవే కాకుండా 3 నుండి 4 కిలోల విత్తనాలు కూడా వస్తాయి. ఎండువేళ్ళ ఖరీదు కిలో 60-70 రూపాయల దాకా ఉంటుంది.

ఆదాయ వ్యయాలు : ఎకరానిక 18 నెలలలో మొత్తం ఆదాయం రూ. 60,000. ఖర్చు : రూ. 20,000-25,000. తద్వారా నికరాదాయం రూ. 35,000-40,000 వరకు ఉంటుంది.